

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1937.

Andra kammaren.

Nr 9.

Tisdagen den 9 februari.

Kl. 4 e. m.

På grund av förfall för sekreteraren tjänstgjorde undertecknad, jämlikt herr talmannens förordnande, vid protokollet.

§ 1.

Justerades protokollen för den 2 och den 3 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Sköld* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 83 angående fortsatt statlig exportkreditgaranti.

Denna proposition bordlades.

§ 3.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Ledamoten av riksdagens andra kammare, folkskollärare Oskar Malmborg, Skövde, som opererats för gallblåseinflammation är under sin konvalescens, t. o. m. innevarande februari månads utgång, förhindrad att delta i riksdagens arbete, vilket härmed intygas.

Stockholm den 6 febr. 1937.

Stig Björkman,
leg. läkare.

§ 4.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet, nr 79, angående åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande;

till statsutskottet propositionerna:

nr 74, angående nybyggnad för laboratorier för gjuteriteknik m. m. vid tekniska högskolan ävensom inredning av vissa lokaler inom fackavdelningen för elektroteknik m. m. vid högskolan; och

nr 75, angående anslag till rasbiologiska institutet för budgetåret 1937/1938; samt

till bankoutskottet propositionen, nr 80, angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

Andra kammarens protokoll 1937. Nr 9.

§ 5.

Vidare föredrogs samt remitterades till behandling av lagutskott herr *Hagbergs* i Luleå *m. fl.* på bordet liggande motion nr 405.

§ 6.

Härefter föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 20, bankoutskottets utlåtanden nr 5 och 6, andra lagutskottets utlåtande nr 4 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 6—9.

§ 7.

Herr talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet tillkännagivit, att han vid kammarens sammanträde den 10 innevarande februari ämnade besvara herr Thorells interpellation angående skärpning av bestämmelserna om kontroll å fodermedel.

§ 8.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen i riksdagens andra kammare och de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte herr talmannen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjäning, den 8 februari 1937.

S. D. Anmäldes att notarien hos kammaren, kamreraren P. Sterne, hastigt avlidit den 5 innevarande februari.

Herrar deputerade förordnade i anledning härav till notarie kanslisten hos kammaren revisorn G. Britth och till kanslist i Britths ställe filosofie kandidaten G. A. A. Eriksson.

Är och dag som ovan.

In fidem:
Per Cronvall.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om revision av förordningen den 6 augusti 1881 angående förbud mot lotterier m. m.

§ 10.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till Aktiebolaget svenska amerika linien;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån för anordnande av sportstuga för personalen å generalpoststyrelsens bankavdelning;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring av villkoren för ett till Sveriges lokomotivmäns rekreativshem å Särö beviljat statsbidrag;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina för verksamheten vid åkerbrukskolonien Hall; och

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare bidrag för budgetåret 1936/1937 till Eugeniahemmet.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Avlämnades följande motioner, nämligen av:

herr *Skoglund m. fl.*, nr 406, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 38, med förslag till förordning om moderskapspenning m. m.;

herrar andre vice talmannen *Magnusson* och *Sandström*, nr 407, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 41, angående främjande av planmässigt sparande samt inrättande av en statens bosättningslånefond m. m.;

herr *Anderson* i Norrköping *m. fl.*:

nr 408, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 41, angående främjande av planmässigt sparande samt inrättande av en statens bosättningslånefond m. m.; och

nr 409, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 41, angående främjande av planmässigt sparande samt inrättande av en statens bosättningslånefond m. m.; samt

nr 410, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 41, angående främjande av planmässigt sparande samt inrättande av en statens bosättningslånefond m. m.; och

herr *Måler m. fl.*, nr 411, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 40, med förslag till lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Gardell</i>	under 2 dagar	fr. o. m. den	9 febr.,	
› <i>Jansson</i> i Falun	› 5	›	› 11	›
› <i>Persson</i> i Grytterud	› 7	›	› 10	›
› <i>Andersson</i> i Prästbol	› 8	›	› 10	›
› <i>Olsson</i> i Kullenbergstorp	› 3	›	› 9	›
› <i>Gustafson</i> i Vimmerby	› 6	›	› 10	› och
› <i>Anderson</i> i Norrköping	› 4	›	› 12	›

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,10 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 10 februari.

Kl. 11 f. m.

På grund av förfall för sekreteraren tjänstgjorde undertecknad, jämlikt herr talmannens förordnande, vid protokollet.

§ 1.

Herr statsrådet *Sköld* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 82, angående bemyndigande att med Älvsborgs läns landsting träffa avtal om uppförande och drift av en psykoneurosanstalt; och
nr 85, angående ändrade grunder för statsbidrag till dispensärverksamhet för tuberkulosens bekämpande.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Ordet lämnades på begäran till

*Svar å
interpella-
tion.*

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Pehrsson-Bramstorp**, som anförde: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har dess ledamot herr Thorell till mig framställt följande spörsmål:

1) Hur långt har utredningen rörande kontroll å handeln med fodermedel fullföljts?

2) Har statsrådet för avsikt att så påskynda sagda utredning att förslag kan avgivas till innevarande års riksdag?

Jag vill först erinra därom, att riksdagen i skrivelse den 9 maj 1931, nr 192, anhöll, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, på vilket sätt kontroll å handeln med fodermedel lämpligast borde ordnas, samt vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kunde giva anledning.

Den 31 juli 1931 uppdrog Kungl. Maj:t åt kommerskollegium och lantbruksstyrelsen att gemensamt verkställa den av riksdagen sålunda begärda utredningen samt att därmed och med förslag i ämnet inkomma till Kungl. Maj:t.

Med skrivelse den 26 juli 1935 hava sagda ämbetsverk avgivit förslag till lag angående handel med vissa fodermedel.

Sedan ett flertal myndigheter, föreningar m. fl. avgivit infordrade utlåtanden över förslaget, återremitterades ärendet till ämbetsverken den 6 februari 1936.

Enligt vad jag inhämtat torde kommerskollegium och lantbruksstyrelsen inom den närmaste tiden komma att avgiva nytt förslag i ämnet. Även om så sker torde emellertid ärendets beredning komma att kräva rätt lång tid, varför det ej för närvarande är möjligt bedöma huruvida proposition kan hinna föreläggas årets riksdag.

Härpå yttrade:

Herr **Thorell**: Herr talman! Jag ber att få framföra min tacksamhet till herr statsrådet för vänligheten att besvara min interpellation. Beträffande sva-

Svar å interpellation. (Forts.)

ret på den första frågan så klargör detta utredningens gång. I ögonen fallande är här, att kommerskollegium och lantbruksstyrelsen, som den 31 juli 1931 erhöi Kungl. Maj:ts uppdrag att verkställa ifrågavarande utredning, behövt fyra år för fullgörande av detta uppdrag. Sedan frågan i början av förra året återremitterats till nämnda ämbetsverk, ställer herr statsrådet nu i utsikt, att de inom närmaste tiden komma att avgiva ett nytt förslag, men säger att det är ovisst, om proposition i anledning härav kan föreläggas årets riksdag. De händelser, som inträffat under senaste året i ett av länen inom vårt land, ha ju ytterligare aktualiserat denna fråga, som är alldeles särskilt viktig för landets jordbrukare i dessa tider, då genom statsmakternas åtgärder priset å fodermedel kraftigt höjts. För övrigt är det ju alltid ur flera synpunkter angeläget, att jordbrukarna få den vara de avse och garanteras vid sina inköp. Hushållningssällskapetets förvaltningsutskott i av mig åsyftade län tillställde under förra sommaren lantbruksstyrelsen en belysande skrivelse, varur jag tillåter mig att citera följande: »Med hänsyn till den omfattning, som handeln med kraftfoderblandningar numera tagit, och angelägenheten av att tillverkning av dessa sker under betryggande kontroll, förefaller det utskottet som åtgärder från det allmännas sida vore påkallade för att säkerställa sistberörda önskemål. För sin del är förvaltningsutskottet av den uppfattningen, att det för att komma till rätta med förhållandena på nyssberörda område bl. a. torde behövas stöd av lagstiftning.» Riktigheten av den här framförda uppfattningen kan icke med framgång bestridas, och jag ber att få uttrycka min tillfredsställelse med att utredningen fortskrider, om än långsamt. Ännu mera tillfredsställd skulle jag ha varit, om herr statsrådet velat förklara sin avsikt vara att påskynda utredningen så att dess resultat snarast möjligt komme under riksdagens prövning.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Pehrsson-Bramstorp**: Herr talman! Det sista önskemålet, herr Thorell framställde, är ju icke lätt att effektuera, ty det synes mig viktigt, att det förslag, som Kungl. Maj:t skall förelägga riksdagen, blir väl genomtänkt och att förslaget icke blir behäftat med sådana brister, att det kommer att avstyrkas till och med av organisationer, som stå jordbrukarna mycket nära. Svenska lantmännens riksförbund, liksom vissa andra sammanslutningar och korporationer, har avstyrkt ämbetsverkens förslag. Man har bland annat framhållit önskvärdheten av att få en klar utredning angående de kemiska stationerna. Man har ansett det nödvändigt för såväl köpare som säljare att få till stånd en verkligt tillförlitlig kontroll. Inom mitt län har sedan många år varit rätt vanligt, att vederbörande från tillgänglig kemisk station skaffat analys angående varans proteinhalt och sammansättning i övrigt. Jag kan nämna, att jag redan år 1909, då jag blev erbjuden köpa ett parti foderkakor för ett pris, som föreföll ganska billigt, som villkor uppställde att priset skulle bestämmas i förhållande till proteinhalten. Ursprungligen hade priset satts till 12 kronor per 100 kg., men, sedan undersökning ägt rum, reducerades priset till 7 kronor 40 öre per 100 kg. Såväl jordbrukarnas organisationer som, och icke minst, de köpmän, vilka äro måna om sitt anseende, böra således vara angelägna om att salubjudna fodermedel äro av verkligt prima kvalitet. Från jordbruksdepartementets sida kommer givetvis ingenting att underlåtas för att få fram ett förslag, som ur såväl förbrukarnas som försäljarnas synpunkt är tillfredsställande.

Herr **Thorell**: Herr talman! Jag delar fullkomligt herr statsrådets uppfattning, att denna utredning bör vara så grundlig och noggrann som möjligt,

Svar å interpellation. (Forts.)

men det är nog icke utan att jordbrukarna anse, att den tid av $5\frac{1}{2}$ år, som denna utredning tagit, borde varit tillräcklig för att få fram ett grundligt genomtänkt förslag.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition, nr 83, angående fortsatt statlig exportkreditgaranti.

§ 4.

Härefter föredrogs var efter annan följande på kammarens bord liggande motioner; och remitterades därvid

till behandling av lagutskott motionen nr 406 av herr *Skoglund m. fl.*;

till statsutskottet motionerna:

nr 407 av herrar andre vice talmannen *Magnusson* och *Sandström*; och nr 408 av herr *Anderson* i Norrköping *m. fl.*;

till bankoutskottet motionen nr 409 av herr *Anderson* i Norrköping *m. fl.*, samt

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 410 av herr *Anderson* i Norrköping *m. fl.*; och nr 411 av herr *Mäler m. fl.*

§ 5.

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om revision av förordningen den 6 augusti 1881 angående förbud mot lotterier m. m., som nu föredrogs, blev ånyo bordlagt.

§ 6.

Herr statsrådet *Nilsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 76, angående anslag till militärmeteorologisk informationstjänst;

nr 77, angående överlåtande av visst område inom Ljungbyheds municipalsamhälle till föreningen Ljungbyheds församlingshem;

nr 78, angående försäljning av två till övningsfältet vid Rosenholm hörande markområden; och

nr 81, angående tillägg till 9 § avlöningsreglementet den 11 maj 1928 (nr 128) för fast anställt manskap vid försvarsväsendet.

Dessa propositioner bordlades.

§ 7.

Härefter föredrogs vart för sig samt lades till handlingarna första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning; och

nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

§ 8.

Vid härfpå skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag ur kyrkofonden för budgetåret 1937/1938 för biträde vid handläggning av boställsärenden och vad därmed äger samband, blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 9.

Vidare föredrogos vart efter annat:

statsutskottets utlåtanden:

nr 1, angående regleringen för budgetåret 1937/1938 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna; och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av sjunde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; samt

andra lagutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 och 5 §§ sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321).

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 10.

Till avgörande företogs andra lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående ändring av 5 § m) i lagen om arbetarskydd. *Ang. ändring av lagen om arbetarskydd.*

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 6, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr Olsson i Stockholm m. fl. hemställt, att riksdagen måtte besluta vidtaga den ändringen i lagen om arbetarskydd, att 5 § m) i lagen erhåller följande lydelse:

Åt arbetare, som från årets början varit anställda hos samma arbetsgivare eller företag, skall å tid mellan den 15 maj och den 16 därpå följande september beredas semesterledighet under minst 15 dagar.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogos. Därvid anförde:

Herr Olsson i Stockholm: Herr talman! Vid föregående års riksdag framförde jag en motion om en ändring av arbetarskyddslagstiftningens § 5. Jag har i år framfört ungefär samma motion men med nya synpunkter i motiveringen. Sedan motionen väckts, ha ytterligare en rad av nya synpunkter tillkommit, varför jag ber att en stund få taga kammarens tid i anspråk för att framföra dessa.

Den industriella utvecklingen står inte stilla, och för varje dag som går bli förhållandena på arbetsplatserna allt mer och mer ohållbara. Det är intet tvivel underkastat, att man i dag i en högrationaliserad industri nästan kan jämföra arbetarens prestation med en idrottsmans prestation. Arbetaren får varje dag han står i sitt arbete taga ut det mesta möjliga av sin arbetskraft, och då arbetsdagen är slut, är det icke så synnerligen mycket kvar av arbetarens kraft. Denna anspänning av arbetarnas krafter i produktionen ha medfört yrkessjukdomar, som äro synnerligen allvarliga. Läkarna brottas med

Ang. ändring av lagen om arbetarskydd. (Forts.)

svårigheten att finna ett botemedel för dessa sjukdomar. En del läkare ha bestämt förklarat, att det enformiga i själva arbetsprocessen medför en psykisk påfrestning, som framkallar sjukdomar bland arbetarna. De ha även framhållit, att, då det icke gives möjlighet till någon rekreation av längre varaktighet, det icke dröjer synnerligen länge, förrän arbetaren genom dessa nya yrkes-sjukdomar blir fullständigt nedbruten. En av de större stockholmstidningarna frågade för någon tid sedan en mängd bemärkta män och kvinnor, läkare och lekmän, jämte en del personer, som på arbetsplatserna haft direkt att göra med detta arbetsproblem, om deras uppfattning. Därvid framkommo en rad av synnerligen intressanta synpunkter. Således förklarar doktor Poul Bjerre, att vår tids arbetare lider förfärligt av det monotona arbetet i fabriker och verkstäder, och han förvånar sig över arbetarnas tålmodighet. Han yttrar: »Vad de nödvändigt behöva är en stark motvikt mot enformigheten, och allra helst: de borde inte å ut och å in tvingas att syssla med precis samma arbete. Man bör kunna få till stånd en cirkulation inom ett stort företag, ett med lämpliga tidsmellanrum verkställt utbyte av arbetare på de olika avdelningarna. Arbetsledarna komma troligen att invända något om att skickligheten och snabbheten i arbetets utförande bli lidande på den saken, och att den sålunda kommer att innebära ett fördyrande av driften. Men en arbetare, som känner äckel över sitt arbete, arbetar heller inte i längden effektivt. Han måste med nödvändighet slappna av. Arbetsglädje och trivsel är viktigare än allt annat. — Arbetare och arbeterskor ha kommit till mig», fortsätter han, »och berättat, att de för att skydda sig själva medvetet stått och fantiserat i sitt arbete, låtit tankarna fladdra ut i drömmar, byggt upp underbara händelser för sig, medan händerna gjort det mekaniska greppet. Drömmar är nog bra, men flykten till dem är en nödfallsutväg, det kunna vi inte komma ifrån. Detta löser inte problemet för maskinkulturens män och kvinnor.»

Professor Wigert, som också uttalat sig om botemedlet för detta, förklarar bland annat följande: »Botemedel? Ja, det blir nog närmast en rationell användning av fritiden, som kan kompensera arbetets ensidighet, och så arbetsbegränsning förstås.»

En rationell användning av fritiden kan ju ha sina svårigheter för dem, som icke ha någon fritid alls eller blott en kort fritid. Avtal, gällande för stora arbetargrupper, innehålla ju för många ingen fritid alls eller stadga en fritid av endast fyra dagar. Stora arbetargrupper ha en sammanhängande ledighet av allenast fem dagar. Läkarna ha förklarat, att en så kort ledighet icke kan utnyttjas på ett rationellt sätt och giva den rekreation, som är nödvändig efter ett års hetsande arbete. Några dagars avspänning för vila skänker icke nödig rekreation. En aktad ledamot av denna kammare, fröken Hesselgren, har också sysslat med detta problem. Hon har på denna punkt gjort ett uttalande, som jag skall be att få återgiva. Hon förklarar på tal om enformigheten av det monotona arbetet: »Det märkliga är emellertid att ju mera automatiskt ett arbete kan utföras desto lättare är det att göra sig så att säga oberoende av detsamma. Alla undersökningar visa att det är de halvautomatiska arbetena, som är de svåraste att uthärda. Det monotona upprepadet är där, och de avbrott, som påkalla den arbetandes uppmärksamhet, äro ej nog för att stimulera intresset men hindra dock försjunkandet i de egna 'dagdrömmarna' eller samtalen med kamraterna eller annat av intresse, som kan gå för sig bredvid det fullt automatiska arbetet utan att störa detta.» — Jag tror, att fröken Hesselgren mycket väl känner till dessa förhållanden, och att detta uttalande avspeglar den ungefärliga situationen på arbetsplatserna.

Detta betyder, att det icke bara är det till ytterlighet specialiserade arbetet, som medför dessa nya yrkessjukdomar, drömmerierna etc., utan att i ännu högre

Ang. ändring av lagen om arbetarskydd. (Forts.)

grad det sagda gäller den halvautomatiska, den ännu inte helt specialiserade arbetsprocessen. Detta betyder, så vitt jag förstår, att så gott som alla större och viktigare industrier numera i större eller mindre omfattning äro indragna i en vad man kallar monoton arbetsprocess. De av mig här citerade uttalandena visa också, att läget är ganska allvarligt inte bara för arbetarna själva eller dem som äro sysselsatta inom olika företag utan även för samhället såsom sådant. Man finner också resultat av denna utveckling uti olycksfallsstatistiken, i den utökning i fråga om olycksfallsfrekvensen, som skett under den senaste tiden. Under föregående år ökade sålunda olycksfallsfrekvensen i ganska oroväckande grad. Det är miljoner och åter miljoner kronor som samhället får kasta ut på olycksfall; för att nu inte tala om alla de lidanden som det hela medför både för dem som råkat ut för olycksfall och för dessas anhöriga. Under sådana förhållanden tycker jag, att det finns mycket starka skäl för en ändring i här ifrågavarande paragraf i arbetarskyddslagen.

Andra lagutskottet har skrivit en mycket välvillig motivering. Lagutskottet förklarar, att det måste »anses vara ett samhällsintresse av vikt, att semesterledighet under en icke alltför kort tid beredes arbetare». Utskottet hänvisar också till vad departementschefen uttalat angående den redan påbörjade utredningen, nämligen att en arbetarsemester på 4 dagar är alltför kort, och att man bör genomföra en längre semester.

Med den motivering utskottet skrivit har, så vitt jag förstår, frågan fallit något framåt, detta framför allt därigenom att andra lagutskottet manat på den kommitté, som tillsatts för frågans utredning i och med att utskottet uttalat den förväntan, »att utredningsarbetet bedrivs med skyndsamhet».

Jag har emellertid, herr talman, den uppfattningen, att, oavsett det nu pågående utredningsarbetet, vilket berör frågan i hela dess vidd, riksdagen mycket väl skulle kunna besluta om den av mig föreslagna ändringen i arbetarskyddslagstiftningen. Mitt förslag innebär blott att riksdagen skulle förklara, att en semester på 15 dagar är ett krav, som har de allra starkaste skäl för sig. Av det skälet, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av mig m. fl. framlämnade motionen.

Herr Hage: Herr talman! Det förhåller sig med denna sak så — vilket också motionären i sitt anförande berörde — att det sedan den 15 juni 1936 pågår en utredning i frågan. Denna utredning finns emellertid inte omnämnd i motionen, ett förhållande som något förvånar mig. Väcker man en motion i en fråga som denna, är det ju ganska rimligt, att man i motionen i fråga meddelar, att en utredning redan pågår.

Med hänsyn till att en dylik undersökning av spörsmålet redan igångsatts, har utskottet, som för sin del betonat, att det hoppas, att denna utredning skall bli färdig så fort som möjligt, icke kunnat komma till någon annan ståndpunkt än att hemställa om avslag på motionen. Det är ju här inte fråga om ett avslag i *sak*, utan endast om vad man kallar ett *formellt* avslag.

Jag är övertygad om, att det i denna kammare finns en mycket stark opinion för uttalandet från utskottets sida, att utredningen bör ske så fort som möjligt. Jag skall för egen del tillåta mig att ytterligare understyrka detta krav, och från den utgångspunkten, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

§ 11.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 84, angående förbättrade pensionsförmåner för förre lokomotivföraren J. F. Mattsson.

Denna proposition bordlades.

Ang. ändring av lagen om arbetarskydd. (Forts.)

§ 12.

Fortsattes föredragningen av andra lagutskottets utlåtande, nr 3; och yttrade därvid

Fröken **Hesselgren**: Herr talman! Efter herr Hages yttrande är det väl tämligen onödigt att jag tar till orda här. Då den förste ärade talaren citerade mig tänkte jag emellertid, att jag måhända borde säga några ord. Jag är ju också, på grund av den verksamhet jag haft, den förste att till fullo förstå behovet av semester för arbetarna. Jag har sett detta behov växa under årens lopp, allt eftersom rationaliseringen och mekaniseringen av arbetet blivit alltmera framträdande.

Men det är en sak att man erkänner detta, och att man arbetar för det, en annan sak är att det härvidlag rör sig om ett så pass stort hopp i fråga om kravet på arbetarsemester som i denna motion föreslagits. Jag hoppas och tror, att vi så småningom skola kunna komma fram till en så lång semestertid som 15 dagar, men jag tror också att det är skäl att ta en smula försiktigt på problemet. Jag har själv sett, hurusom man haft mycket stora svårigheter på sina håll att ordna semesterfrågan på arbetsplatserna. Att nu ta ut steget från ingen semester alls eller från en semester på 4 dagar till en semester på 15 dagar tror jag för min del skulle vara en oförsiktighet, detta så mycket mer som frågan helt nyligen varit föremål för internationell behandling. Vid frågans internationella behandling har man nämligen inte ansett sig kunna gå längre än till en semester på 6 dagar. Kunde vi genom den utredning, som nu pågår, taga ett steg längre, vore detta naturligtvis av stor betydelse och någonting synnerligen önskvärt. Men härför erfordras en ekonomisk utredning, en utredning med andra ord som visar i vilka avseenden det inom vissa industrier uppstår svårigheter, då det gäller att anskaffa ersättningspersonal o. s. v. Den väg som utav utskottet här föreslagits är därför givet den klokaste. Det är emellertid klart, att den motion som här väckts måste tagas under övervägande vid den utredning, som kommer att äga rum. Man får då se, om det verkligen finns någon möjlighet att gå så långt som i motionen föreslagits. Det betydelsefulla med denna utredning är emellertid inte så mycket utrönande av i vad mån ökade semester möjligheter kunna beredas utan fastmer detta, att själva rätten till semester lagfästes. Såsom 5 § nu är avfattad finns det inga som helst maktmedel så att säga att driva igenom en semester. Blir denna möjlighet däremot lagfäst, ställer sig det hela på ett helt annat sätt. Jag förmodar, att den hjälp som organisationerna därvidlag kunna få att bygga vidare på, nämligen semesterns fastställande i lag, skall bli större än den som i närvarande stund står till buds, då man endast kan räkna med 5 § såsom ett uttryck för ett hygieniskt önskemål.

På grund av vad jag här anfört och med all känsla för behovet av semesterledighet kan jag, herr talman, icke annat än yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 13.

Härpå upptogs till behandling:

statsutskottets utlåtande, nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till vissa engångskostnader för försvarsväsendets byggnader m. m.; samt

bankoutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion om pension och gratifikation åt förre vaktmästaren hos riksdagens andra kammare A. Hj. Lindgren; och

nr 6, i anledning av styrelsens för riksdagsbiblioteket framställning om ytterligare anslag för tryckning och bindning av tillägg till bibliotekets katalog 1927.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 14.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget andra lagutskottets utlåtande, nr 4, i anledning av väckta motioner om upphävande av 3 a § i lagen den 28 maj 1920 om medling i arbetstvister. *Ang. upphävande av 3 a § i lagen om medling i arbetstvister.*

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft två inom andra kammaren väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 258 av herr Olsson i Stockholm m. fl. och nr 345 av herr Senander m. fl.

I motionerna hade hemställts, att riksdagen måtte upphäva »lagen om varsel i arbetskonflikter». (Härmed avsåges 3 a § i lagen om medling i arbetstvister.)

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits yttrade:

Herr **Brädefors**: Herr talman! När jag i andra lagutskottets utlåtande i förevarande fråga läser: »Utskottet finner skäl icke föreligga, som kunna föranleda utskottet att tillstyrka, att den år 1935 beslutade bestämmelsen om varsel vid arbetsinställelser upphäves», måste jag fråga mig: har icke den förändrade sammansättning av andra kammaren, som det senaste valet medförde, även medfört en annan inställning från riksdagens sida till den i denna fråga hittills förda politiken? Man måste verkligen också fråga sig, om inte arbetar-majoriteten i andra kammaren har någon som helst skyldighet att gripa sig an med ett nedrivande av de klasslagar, som genomfördes under den tid, då det fanns en borgerlig majoritet inte bara i medkammaren utan även i denna.

Här anföres nu endast, att det inte skulle föreligga några skäl att nu ta bort dessa klasslagar. Vilka skulle då de skäl kunna vara, som utskottet eller riksdagen skulle kunna anse motivera ett avskaffande av dessa lagar? Möjligtvis skulle man härvidlag kunna tänka sig det skälet att lagen helt och hållet förbjöde arbetarna att strejka. Men kanske inte heller det skälet vore tillräckligt? Är det inte skäl nog för ett avskaffande av såväl denna klasslag som de andra, att de samtliga äro riktade enbart mot arbetarparten?

Den varseltid av 7 dagar, som fastställts i lagen, betyder ingenting alls för arbetsgivarna, då de vilja tillgripa lockout. Dessa 7 dagar ha inte någon som helst praktisk betydelse för arbetsgivarparten. För arbetarnas organisationer åter är denna bestämmelse i många fall och i många fack till oerhört stor nackdel, och den kan också många gånger ha ganska allvarliga konsekvenser. Redan vid lagens tillkomst erinrade socialstyrelsen beträffande varseltidens längd, att fall kunde inträffa, då arbetet vore av så kort varaktighet, att tid ej funnes för så långt varsel som en vecka. Föreskriften om varseltid borde därför enligt socialstyrelsens mening erhålla en avfattning, som tillåte förkortad varseltid, därest angriparen kunde visa, att omständigheterna ej medgivit iakttagande av den vanliga tiden av en vecka.

Ang. upphävande av 3 a § i lagen om medling i arbetstvister. (Forts.)

Har man nu tagit denna varning från socialstyrelsen ad notam? Ja, man påstår åtminstone i utskottets utlåtande att så är fallet, men studerar man lagens formulering, finner man att där icke medgives denna förkortade varsel-tid i sådana fall, utan där står: »därest giltigt hinder icke möter». Man gör med andra ord en kautschukbestämmelse, som sedan i praktiska livet tolkas till arbetarpartens nackdel. Man kan nämligen se, hur den verkar i det praktiska livet, med stöd av uttalanden — vilka vi redan återopat i vår motion — av vissa fackförbundsfunctionärer, bland dem förtroendemannen i Svenska träindustriarbetarförbundet Nils Linde, som på L. O:s kongress i fjol, sedan han påpekat hur varsellagen ensidigt riktar sig mot arbetarparten, bland annat yttrade: »För ögonblicket står jag och några andra under åtal enligt denna varsellag. Telegraf- och telefonmannaförbundet begärde av byggnadsfackförbunden bistånd i en konflikt. Vi ansågo oss böra lämna det. Det gällde arbeten, som kunde utföras på ett par tre dagar, och skulle vi då ha varslat på 7 dagar, så hade arbetsinställelsen varit rena meningslösheten. Hade Telegraf- och telefonmannaförbundet varit nöjt med det? Skulle landsorganisationen ha sagt, att det var bra gjort av byggnadsarbetarna? Ånej, risken fick naturligtvis tas, och för närvarande stå vi, som skola anses företräda organisationen, inför Pontius Pilatus.»

Här ställer man arbetarnas fackorganisationer inför tvenne alternativ: antingen skola de vägra en kämpande arbetargrupp solidarisk hjälp i deras berättigade kamp och därigenom således ställa sig på samma sida som den reaktionära och omedgörliga statliga arbetsgivaren, eller hjälpa den kämpande arbetargruppen och därmed själv bli lagbrytare. Denna gång valde arbetarorganisationen den senare, för arbetarna naturliga vägen och blev också lagbrytare — och blev följaktligen åtalad enligt denna lag.

Herr Linde anför också ett annat exempel: »För en vecka sedan fingo vi en anmodan från målarna att ta en arbetsinställelse för att hjälpa dem. Vi kunde inte undgå varsellagen. Men då visade det sig, att arbetsinställelsen var meningslös, ty då veckan gått voro de arbeten, som den skulle gälla, nästan färdiga.» På grund av dessa praktiska erfarenheter som lagen för ifrågavarande förbunds vidkommande medfört, kommer denne fackförbundsförtroendemans till den bestämda uppfattningen, att »lagen bör enligt mitt förmenande bort, och jag hoppas, att de, som nu ha möjlighet därtill, ställa detta yrkande».

Denne förtroendemans politiska meningsfränder ha inte lyssnat till arbetarna i detta fackförbund och framställt detta yrkande. Jag tycker verkligen det är ganska märkvärdigt, att denne fackförbundsförtroendemans politiska meningsfränder i utskottet inte ens ha understött det förslag i denna riktning, som de fackligt organiserade arbetarna ha understött, när det kommit från annat håll.

Vid samma kongress yttrade också en annan framstående, ledande fackföreningsman, nämligen herr G. Jönsson i Telegraf- och telefonmannaförbundet, om denna lag, att den huvudsakligen var arbetarfiendlig. Jag skall till kammarrens protokoll citera även hans uttalande. Han säger: »Varsellagen är ett eklatant exempel på en sådan lag, som riktar sig praktiskt taget enbart mot arbetarna... Herr Linde har här pekat på telefonarbetarkonflikten föregående år, och den avslöjar för oss, att denna lag inom stora arbetsområden praktiskt taget förhindrar alla möjligheter till ingripande. Ett stort hus blir nu färdigmonterat med avseende på telefonanläggningarna på en eller två dagar. Det finns då ingen möjlighet för byggnadsarbetarna exempelvis att hjälpa till i en konflikt med telefonarbetarna. Under de sju dagar, då varsel skall givas, göres telefonarbetet färdigt. Och detsamma är förhållandet vice versa: under den tid telefonarbetarna skola varsla måste de göra arbetet färdigt.»

Ang. upphävande av 3 a § i lagen om medling i arbetstvister. (Forts.)

Ja, så där ungefär verkar denna lag. Det kan inte bestridas av någon att den endast träffar arbetarna och deras organisationer och att den endast är menlig för dessa men inte är menlig för arbetsgivarna. För dem betyder denna sjudagarsvarsel ingenting.

Vi ha som sagt redan anfört dessa uttalanden i vår motion, och för övrigt torde åtminstone inte arbetarrepresentanterna i utskottet vara obekanta med de stämningar som råda inom den fackligt organiserade arbetarklassen mot denna varsellag. Och dessa stämningar äro inte enbart förefintliga bland de organisationsmedlemmar, vilka befinna sig på arbetsplatserna, utan även inom organisationernas toppar, d. v. s. fackförbunden. Därför måste man gå in för att såväl denna klasslag som många andra klasslagar, vilka under de senare åren genomförts av den borgerliga majoriteten i riksdagen, måste undanröjas, om man skall ha någon anledning påstå, att nu är det arbetarklassens majoritet som regerar Sverige.

Herr talman! Med denna motivering ber jag att få yrka bifall till motionen nr 345.

Herr **Österström**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Olsson** i Stockholm: Jag ber att få yrka bifall till de motioner som äro väckta i denna fråga.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och fattade kammaren beslut i enlighet med utskottets hemställan.

§ 15.

Slutligen föredrogos jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående placering i lönehänseende av kronojägaren A. W. Andersson;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för Kungl. Maj:t att i vissa fall försälja kronoegendom m. m.;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att godtaga ackord å kronans fordringar för försälda kronoegendomar; samt

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 2, angående regleringen för budgetåret 1937/1938 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

nr 21, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t under rubriken Utgifterna: För flera huvudtitlar gemensamma frågor framlagda förslag; och

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anskaffande av nya maskiner för mynt- och justeringsverkets räkning;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion om anläggande av gång- och cykelbanor på vägarna m. m.;

nr 6, i anledning av väckta motioner angående upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol;

nr 7, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i lagen om kollektivavtal; och

nr 8, i anledning av väckt motion om befrielse från avgift till folkpensioneringen för vissa tjänstemän och arbetare i statens tjänst m. fl.; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion, angående tillgodoseende av behovet av allmänna samlingslokaler.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

fröken *Hesselgren m. fl.*, nr 412, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 39, angående förbättrad förlossningsvård samt anordnande av s. k. förebyggande mödra- och barnavård;

herr *Mäler m. fl.*, nr 413, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 39, angående förbättrad förlossningsvård samt anordnande av s. k. förebyggande mödra- och barnavård;

fru *Nordgren*, nr 414, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 39, angående förbättrad förlossningsvård samt anordnande av s. k. förebyggande mödra- och barnavård;

herrar *Andersson* i Rasjön och *Fast*, nr 415, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 39, angående förbättrad förlossningsvård samt anordnande av s. k. förebyggande mödra- och barnavård;

fru *Nordgren*:

nr 416, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 38, med förslag till förordning om moderskapspenning m. m.; och

nr 417, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 38, med förslag till förordning om moderskapspenning m. m.;

herr *Österström m. fl.*, nr 418, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 38, med förslag till förordning om moderskapspenning m. m.;

herr *Österström*, nr 419, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 38, med förslag till förordning om moderskapspenning m. m.; samt

herrar *Andersson* i Rasjön och *Fast*, nr 420, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 40, med förslag till lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 19.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

fröken <i>Hesselgren</i>	under	6 dagar	fr. o. m. den	12 febr.,
herr <i>Nilsson</i> i Kristinehamn	›	5	›	› 12
› <i>Senander</i>	›	2	›	› 11
› <i>Hoppe</i>	›	8	›	› 13

herr <i>Norling</i>	under 4 dagar fr. o. m. den 11 febr.,
› <i>Landgren</i>	› 5 › › › 11 ›
› <i>Spångberg</i>	› 5 › › › 11 ›
› <i>Dahlbäck</i>	› 7 › › › 11 ›
› <i>Andersson</i> i Munkaljungby	› 5 › › › 11 ›
› <i>Persson</i> i Undersvik	› 3 › › › 12 ›
› <i>Hilding</i>	› den 12 febr.,
› <i>Gustafsson</i> i Bogla	› 3 dagar fr. o. m. den 14 febr.,
› <i>Hällgren</i>	› 7 › › › 11 ›
› <i>Vougt</i>	› 5 › › › 11 ›
› <i>Hagberg</i> i Luleå	› 6 › › › 11 › och
› <i>Lundell</i>	› 5 › › › 12 › .

Kammarens ledamöter åtskildes härafter kl. 12.06 e. m.

In fidem
Sune Norrman.